

ทัศนะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย

นางสาวอังคณา ใจเลี้ยง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1278-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ATTITUDES OF GOVERNMENT OFFICIALS ON CONFLICT
AND CONFLICT RESOLUTION IN THE THAI SOCIETY**

Miss Angkana Jaileang

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Government**

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

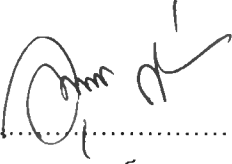
ISBN 974-13-1278-4

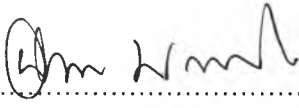
หัวข้อวิทยานิพนธ์	ทัศนะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง ในสังคมไทย
โดย	นางสาวอังคณา ใจเลี้ยง
สาขาวิชา	การปกครอง
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	นายพิชัย รัตนพล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

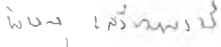

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา บรรพศิริโชติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นายพิชัย รัตนพล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ เสี่ยมพงษ์)

อังคณา ใจเลี้ยง : ทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย.
 (ATTITUDES OF GOVERNMENT OFFICIALS ON CONFLICTS AND CONFLICT RESOLUTION IN
 THE THAI SOCIETY) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม :
 นายพิชัย รัตนพล, 86 หน้า.
 ISBN 974-13-1278-4

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับความขัดแย้ง โดยการใช้แบบสอบถามให้ตอบเองและส่งกลับ กลุ่มตัวอย่างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีโครงการพัฒนาหรือมีส่วนในการจัดการกรณีความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน จำนวน 444 คน สมมติฐานในการศึกษาคือ ทักษะของเจ้าหน้าที่รัฐต่อความขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งมีความโน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยม การศึกษานี้อาศัยแนวคิดเรื่องอำนาจนิยมของ O'Donnell ควบคู่กับ Gene Sharp ในประเด็นอำนาจและสันติวิธี รวมทั้งใช้เนื้อหาในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เป็นกรอบการอ้างอิงเรื่องการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญ 6 ประเด็นคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่รัฐ ทักษะต่อสังคมการเมืองและโครงสร้างอำนาจใหม่ ทักษะต่อระบบราชการและการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ทักษะต่อความขัดแย้ง ทักษะต่อการใช้อำนาจในความขัดแย้ง และทักษะต่อการแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี

ผลการสำรวจแสดงว่า เจ้าหน้าที่รัฐมีความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในระดับปานกลาง มีความสนใจติดตามปัญหาการชุมนุมประท้วงของชาวบ้าน ส่วนการรับรู้ปัญหาการทำงานของหน่วยงานรัฐเองไม่แตกต่างจากคนทั่วไปนักโดยเฉพาะในประเด็นการขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เจ้าหน้าที่รัฐเห็นว่าสร้างปัญหาที่สุดคือ การปิดถนน เจ้าหน้าที่รัฐให้น้ำหนักแก่ข้อเรียกร้องของประชาชนในการขอมีส่วนร่วมตัดสินใจโครงการมากกว่าการเรียกร้องผลประโยชน์ของชาวบ้าน และยังมีความเห็นว่าหน่วยงานรัฐเจ้าของโครงการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งได้ดีที่สุด

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ระดับกลางในการประเมินความโน้มเอียงทางอำนาจนิยมของเจ้าหน้าที่รัฐ พบว่ามีเพียง 1 ใน 3 ของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความโน้มเอียงทางอำนาจนิยม ทั้งนี้เพราะว่าความไม่ชัดเจนในอำนาจนิยมมาจากทักษะที่เปิดกว้างเกี่ยวกับหลักการการมีส่วนร่วมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ยังไม่เปิดกว้างเพียงพอเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติและการแก้ไขความขัดแย้ง

ภาควิชา การปกครอง
 สาขาวิชา การปกครอง
 ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต อภิภท 9๑/๑๕๖
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม [Signature]

4081182024 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD : ATTITUDES / GOVERNMENT OFFICIALS / CONFLICTS / CONFLICT RESOLUTION / AUTHORITARIANISM

ANGKANA JAILEANG : ATTITUDES OF GOVERNMENT OFFICIALS ON CONFLICTS AND CONFLICT RESOLUTION IN THE THAI SOCIETY. THESIS ADVISOR ASST. PROF. CHANTANA BANPASIRICHOTE, Ph.D. THESIS CO-ADVISOR PICHAIRATTANAPOL. 86 pp. ISBN 974-13-1278-4

The purpose of this study is to survey the attitudes of officials on conflicts. The survey was done by self-answered questionnaires. Respondents were officials in the public sector and state enterprises which have been dealing with conflict in development projects. The sample size is 444. The hypothesis of the study is that the attitudes of officials on conflict and conflict resolution incline toward authoritarianism. The study has relied on O'Donnell's framework of authoritarianism and Gene Sharp's assumption of power of non-violence. The new constitution is also applied as a reference for the new setting of power relations. Data structure in the questionnaire includes 6 important areas : the socio-economic status of respondents, attitudes towards political environment and the new constitution, bureaucratic duty and responsibilities, conflict, power in conflict, and non-violent conflict resolution.

The result shows that officials have a fair knowledge about the constitutional reform and have followed the current issues on people's protests. They also have the same attitude as the general public on the issue of the officials' performance, that is, for instance the lack of efficiency in solving conflicts. Public participation which they think to have caused a problem is the road blocked. Officials pay higher attention to the protesters' demand for public participation in the decision making than the demand for compensation. Officials also see that public organizations engaged in the disputes can play a significant role in conflict resolutions.

Regarding to the attitudes toward conflict, officials' opinions are contradictory. On the one hand, they agree to the principle of rights, liberty and participation of the people. On the other hand, they reject the way the people protest. In assessing the overall attitudes of officials, the study finds that no less than one-third of the samples incline toward authoritarianism, if a moderate criteria were applied. This is only the result of the contradictory opinions between the principles and practice of non-violent approach to conflict resolution among the officials themselves.

Department Government
 Field of study Government
 Academic year 2000

Student's signature Angkana Jaileang
 Advisor's signature Chanana B.
 Co-advisor's signature [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

ขอจารึกพระคุณของพ่อและแม่ ซึ่งต้องทนลำบากตรากตรำ และสนับสนุนการศึกษาต่อจนลูกสำเร็จการศึกษาถึงระดับนี้ได้

กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านได้เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ เสียสละเวลาในการตรวจแก้ และที่สำคัญที่สุดคือ ท่านได้ให้กำลังใจและคำปรึกษาที่ดีเมื่อข้าพเจ้าประสบกับปัญหาชีวิต

แนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลีम्मณี และการประมวลผลข้อมูลในการวิจัย ได้รับการชี้แนะวิธีการจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิษณุ เสี่ยมพงษ์ และคุณพิชัย รัตนพล รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา

ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของข้าพเจ้าในครั้งนี้คือ พี่นิตยา กัทลีระพันธ์ แห่งสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความเข้าใจและโอกาสในการศึกษามาโดยตลอด คุณอรวรรณ สุรมณฑล และคุณอังคณา ชินเดช ได้ประมวลผลข้อมูลให้เป็นอย่างดี คุณสุกานดา วงษ์น้อย และป้าสังกัดไบบ่าง ที่ดูแลความเป็นอยู่และอาหารการกินของข้าพเจ้า เพื่อนๆ พี่ๆ ที่สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่คอยให้ความช่วยเหลือและถามไถ่ความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ คุณสุกัญญา บุญศิริโรจน์ เพื่อนที่คอยให้ความช่วยเหลือและปรารถนาดีกับข้าพเจ้าเสมอมา คุณกัลยพัชร์ ชาคร เพื่อนที่คอยใส่ใจในหน้าที่การงานของข้าพเจ้า คุณณรงค์ศักดิ์ จันเสถียรวรกุล และคุณณัฐวัชร จงขวัญยืน ได้สละเวลาส่วนตัวมาช่วยพิมพ์ต้นฉบับจนเสร็จ คุณอรพินทร์ วินิจผล เลขานุการภาควิชาการปกครองที่คอยตรวจสอบการลงทะเบียนและแจ้งข่าวสารให้ทราบในระหว่างที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ คุณชุตินา นุตตะรังค์ ปลัดอำเภอเมืองเพชรบุรี ได้ช่วยเหลือในการทดสอบแบบสอบถาม ร.ต.ท.ธนวัฒน์ พูลสวัสดิ์ และ ร.ต.อ.เอกกมนต์ พรชูเกียรติ เพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโททั้งสองท่าน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการสอบวิทยานิพนธ์และการยื่นเรื่องต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จครั้งนี้คือ คุณทินกร พงษ์สวัสดิ์ ได้ให้ความรัก ความห่วงใย ให้กำลังใจและอยู่เคียงข้างในยามที่ข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้และกดดันจากการทำวิทยานิพนธ์ให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด

ในท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณผู้ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาทุกท่าน ท่านเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เราทราบถึงปัญหาและพยายามทำความเข้าใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขโดยสันติวิธีที่เหมาะสมกับสังคมไทยต่อไป

นางสาวอังคณา ใจเลี้ยง

พฤษภาคม 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญ.....	1
1.2 ปัญหาในการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐาน.....	6
1.4 วัตถุประสงค์.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 ขอบเขตในการศึกษา.....	6
1.7 กรอบความคิดในการศึกษา.....	6
1.8 วิธีการวิจัย.....	7
1.9 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	9
2 แนวคิดและทฤษฎี	10
2.1 ความเข้าใจและการรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	10
2.2 การเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจและการใช้อำนาจในความขัดแย้ง.....	11
2.3 แนวทางการปรับโครงสร้างอำนาจใหม่.....	15
2.4 ระบบราชการและการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ	16
2.5 การแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี	19
3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : เจ้าหน้าที่รัฐและทัศนคติต่อความขัดแย้ง	24
3.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	24
3.2 การรับรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	28
3.3 ทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประเด็นอำนาจและการแก้ไขความขัดแย้ง.....	32
4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	42
รายการอ้างอิง.....	45
ภาคผนวก.....	48
ประวัติผู้เขียน.....	79

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	จำนวนการชุมนุมประท้วงของประชาชนในประเด็นปัญหาต่างๆ ในปี 2537 และ 2538.....	1
ตารางที่ 2	แสดงจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปรษณีย์และแบบสอบถามที่ตอบกลับมา จำแนกตามหน่วยงาน.....	8
ตารางที่ 3	ความแตกต่างระหว่างวิธีการใช้ความรุนแรงกับสันติวิธี.....	20
ตารางที่ 4	อายุตัวของเจ้าหน้าที่รัฐ.....	24
ตารางที่ 5	ระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่รัฐ.....	25
ตารางที่ 6	อายุการทำงาน/ อายุราชการของเจ้าหน้าที่รัฐ.....	25
ตารางที่ 7	ตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐ	26
ตารางที่ 8	การมีส่วนเกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการความขัดแย้ง.....	27
ตารางที่ 9	ระดับความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบอำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ.....	28
ตารางที่ 10	การมีส่วนเกี่ยวข้องของเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการความขัดแย้งกับความสนใจ ปัญหาการชุมนุมประท้วง.....	29
ตารางที่ 11	ความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการวิพากษ์การทำงานของหน่วยราชการโดย กลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง.....	29
ตารางที่ 12	ความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อวิธีการมีส่วนร่วมที่สร้างปัญหาให้กับหน่วยงานรัฐ มากที่สุด.....	31
ตารางที่ 13	ความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อข้อเรียกร้องของชาวบ้านที่มีน้ำหนัก.....	31
ตารางที่ 14	ความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อผู้มีบทบาทในการแก้ไขความขัดแย้งได้ดีที่สุด.....	32
ตารางที่ 15	ความเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประเด็นความขัดแย้ง.....	33
ตารางที่ 16	ความโน้มเอียงของทัศนะเจ้าหน้าที่รัฐในทางอำนาจนิยม จำแนกตามเกณฑ์การประเมิน.....	39
ตารางที่ 17	ความสัมพันธ์ของตำแหน่งเจ้าหน้าที่รัฐกับความโน้มเอียงของทัศนะอำนาจนิยม.....	40
ตารางที่ 18	ความสัมพันธ์ของความเกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้งกับความโน้มเอียงของทัศนะ อำนาจนิยม.....	40